

kunst kendte Staffan, der var tjener eller stalddreng hos kong Herodes, cf. *Kulturhistorisk Leksikon for nordisk middelalder XVII*, sp. 23-30.

Thomas Riis

Rubows litterære sandhed

En fremstilling af Paul V. Rubow som litteraturvidenskabsmand og kritiker (SSO nr. 290, 1976: *Tradition og fantasi*) lod jeg udmunde i nogle fortolkninger af et motto den aldrende Rubow brugte på to af sine bøger: 2. udg. af *Litterære Studier*, 1949, og *Hamlet i Original og oversættelse*, 1961. Det lyder: *Il y a une vérité littéraire*, og er forsynet med ophavsnavnet *Brunetière*.

Fortolkningerne kan nok gå an hvor de står; og den franske litteraturhistoriker Ferdinand Brunetière (1849-1906) har en vigtig plads i fremstillingen, fordi han gav den unge Rubow læresætningen om genretradition som hjørnestenen i litteraturhistorien, og fordi bataljerne mellem Brunetière (og E. Faguet) på den ene side og Anatole France (og J. Lemaître) på den anden side – om ved 1890 – om objektivitet og subjektivitet i litteraturkritikken har en dyb genklang i Rubows eget forfatterskab. Han gik fra den Brunetière'ske videnskabelighed, der præger fx *H. C. Andersens Eventyr*, 1927, til den France'ske impressionistiske og causerende kunst, fx i essayet om Racine, 1940. Men beholdt dog altid aktier i begge arter af kritik. Brunetières navn kan endnu påberåbes ved nogle af hans sene skrifter, som sagt.

Dog var der den kedelige omstændighed at det ikke var lykkedes mig at *finde* sætningen om den litterære sandhed hos Brunetière. Nuvel – der er meget jeg ikke har fundet eller identificeret i Rubows kilder og kontekster, og Brunetières forfatterskab er ganske omfattende. En dag vil sætningen måske vise sig i et af hans mange bind.

Forinden er den imidlertid nu antruffet på modsat hold, nemlig i Anatole Frances litterære kritik, i det første af de fire bind han under titlen *La vie littéraire* (Paris 1888-92) udvalgte af sine anmeldelser og causerier i *Le Temps*. Den pågældende artikel (bd. I, s. 73-83) hedder »Un roman et un ordre du jour – *Le Cavalier Miserey*«. Anledningen er en roman af Abel Hermant om livet i en fransk kavaleri-afdeling, åbenbart et stykke deprimerende afbildningslitteratur; artiklen er i virkeligheden Frances undsigelse af den Zola-naturalistiske doktrin om skønlitteratur som videnskabelig afbildning. Et sted midtvejs skriver France omtrent således:

»Det er litteraturens pligt at bemærke det der er afgørende og belyse hvad der er skabt for lyset. Hvis den først holder op med at udvælge og at elske, så er den falden ligesom den kvinde der er ligeglad med hvem hun hengiver sig til. Der gives en litterær sandhed (*Il y a une vérité littéraire*) lige så vel som en videnskabelig sandhed, og De kender nok navnet på den litterære sandhed. Den hedder poesi. I kunsten er det sådan at alt hvad der ikke er smukt, det er falsk. Om så hver eneste detalje i Hr. Abel Hermants bog var fuldstændig nøjagtigt taget af, så ville jeg sige at helheden var uden sandhed, fordi den er uden poesi.« (*La vie litt.*, I, 78 f.).

Konteksten skal ikke kommenteres nærmere. Den behøver ikke at have været bindende for Rubow, selv om han delte mange af Frances fordomme og antifordomme – fx den om eftertidens uretfærdighed, som han gerne slog på (jf. *La vie littéraire*, I, s. 111). Og Frances kritikker kendte han naturligvis meget godt. I anledning af et dansk udvalg af dem skrev han i 1946 artiklen »Anatole France som Humanist«, optrykt i *Sproget og Stilen*, 1949; det er her han kraftigt demonstrerer sin flytning fra Brunetières over på Frances side og driller Billeskov Jansen som den førstes – og hans egen – arvtager (jf. *Tradition og fantasi* s. 68 f.). For Rubows essayistiske kunst, især i 1940'erne, har Anatole France og Jules Lemaitre troligt nok spillet en betydelig rolle; ingen har endnu undersøgt sagen.

Tilbage bliver for os her det paradoksale at Rubow i 1949 og 1961 anfører *Brunetière* som ophavsmand til sentensen om den litterære sandhed. Hvis denne attribution er en litterær usandhed, eller med andet ord en svipser, så er dette vel ikke noget uforklarligt, ej heller hos vor store gamle litterat. Brunetière og France havde på en meget kraftig måde en indbyrdes *berøringsassociation* for ham. Af de tre fortolkninger der udkastedes i *Tradition og fantasi*, svarer nr. 2 til Brunetière (som måske *også* har sagt det et eller andet sted, lad os endnu ikke udelukke det) og nr. 3 i nogen grad til meningen hos Anatole France.

Lars P. Rømhild

Søvnbesvær & sovepiller. Om substantiviske komposita

De fleste læsere vil umiddelbart være enige i en klassifikation af titlens to ord som komposita af ordklassen substantiver, og i en underkategorisering hvorefter *sovepiller* er et eksempel med verbalt førsteled, *sove-*, mens *søvnbesvær* har substantivisk førsteled, *søvn-*. Dette sidste kan faktisk diskuteres, det kan det første derimod ikke: en god basisdefinition af komposita lyder: »orddannelse, hvis umiddelbare konstituenten hver for sig kan skrives som selvstændige ord, dvs. mellem to blanktegn«. Der kan imidlertid være gode grunde til at betragte også eksemplerne i a) herunder som komposita:

a) flerstyrkeglas, ni-til-fire-job, gør-det-selv-mand

For at få disse eksempler med ind under definitionen, må man ændre den, så første konstituenten kan udgøres også af en syntaktisk enhed større end et enkelt ord; en sådan ændring er ikke mulig for anden konstituents vedkommende.¹

I det følgende vil jeg kun beskæftige mig med substantiviske komposita med verbalt førsteled; spørgsmålet er så blot, hvad man vil forstå ved verbalt førsteled. En oplagt mulighed er at gå ud fra leddets formelle fremtræden i et kompositum, og det er da også sådan Aage Hansen går til værks i »Moderne dansk«, der rummer den eneste nogenlunde omfattende beskrivelse af danske komposita, jeg kender til. Hansen definerer det verbale førsteled som »normalt en form der svarer til infinitivformen«;² nu er der jo ikke tale om en infinitivform, men en kompositionsform, og Hansen modificerer også: »Dette e kan forsvinde«.